

Bazuar në nenin 35, paragrafi 1.1 të Ligjit nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës (Gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 77/16 gusht 2010) dhe nenet 85 dhe 32 të Ligjit nr.04/L-093 për Bankat, Institucionet Mikrofinanciare dhe Institucionet Financiare Jobankare (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 11/11 maj 2012), Bordi i Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës në mbledhjen e mbajtur me datë 9 nëntor 2012 miratoi si në vijim:

RREGULLORE PËR KONTROLLET E BRENDSHME DHE AUDITIMIN E BRENDSHËM

Neni 1 Qëllimi dhe fushëveprimi

1. Qëllimi i kësaj Rregulloreje është që të sigurojë parimet bazike mbi organizimin dhe operimin e kontrolleve të brendshme dhe funksionit të auditimit të brendshëm të bankave.
2. Kjo Rregullore aplikohet për të gjitha bankat dhe degët e bankave të huaja të licencuara nga BQK-ja, për të operuar në Republikën e Kosovës të referuara në vijim me *banka*.

Neni 2 Përkufizimet

1. Të gjitha termet e përdorura në këtë Rregullore kanë të njëjtin kuptim me termet e përkufizuara në nenin 3 të Ligjit nr.04/L-093 të Ligjit për bankat, institucionet mikrofinanciare dhe institucionet financiare jobankare (në vijim: *Ligji për bankat*) ose sipas përkufizimeve në vijim, për qëllimin e kësaj Rregulloreje:
  - a. *Sistemi i kontrolleve të brendshme* do të thotë, procesi i ndikuar nga bordi i drejtorëve, menaxherët e lartë dhe personeli tjetër, i themeluar për të ofruar siguri të arsyeshme lidhur me arritjen e efektivitetit dhe efikasitetit të operacioneve, besueshmërinë e raportimit dhe pajtueshmërinë me ligjet dhe rregulloret e zbatueshme.
  - b. *Funksioni i Auditimit të Brendshëm* është një aktivitet i pavarur, objektiv dhe këshillues, i themeluar për ngritjen e vlerave dhe përmirësimin e operacioneve të bankës. Ky funksion i ndihmon bankës në arritjen e objektivave duke ofruar një qasje sistematike dhe të disiplinuar për vlerësimin dhe përmirësimin e efikasitetit të menaxhimit të rrezikut, të kontrollit dhe proceseve qeverisëse.

KAPITULLI I **Kontrollat e brendshme**

Neni 3 **Kërkesat për kontrollat e brendshme**

1. Bankat duhet të themelojnë një sistem të shëndoshë të kontrollit të brendshëm me qëllim të parandalimit të humbjeve, mirëmbajtjen e raportimit të besueshëm financiar dhe të menaxhmentit, zgjerimin e operimit të tyre të matur dhe promovimin e stabilitetit në sistemin financiar të Republikës së Kosovës.
2. Bankat pavarësisht nga madhësia e tyre, duhet të kenë një sistem efektiv të kontrolleve të brendshme që është në përputhje me natyrën, kompleksitetin dhe rrezikun e vetvetishëm në aktivitetet e zërave bilancor dhe jashtëbilancor dhe që kjo t'i përshtatet ndryshimeve të ambientit dhe kushteve të afarizmit të tyre.
3. Qellimet e sistemit të kontrollit të brendshëm duhet të jenë zvogëlimi i mashtrimeve, shpërdorimeve dhe veprimeve të gabuara dhe të zvogëlojë rreziqet e tjera të ballafaquar nga bankat, të cilat do të:
  - a. Nxisin efikasitetin dhe efektivitetin e aktiviteteve dhe masave të cilat i mbrojnë bankat në përdorimin e pasurive dhe resurseve të tjera dhe në mbrojtjen e tyre nga humbjet;
  - b. Sigurojnë besueshmëri, plotësi dhe përpikëri të informacioneve financiare dhe të menaxhmentit, ashtu që menaxherët e lartë, drejtorët, aksionarët, palët e jashtme dhe mbikëqyrësit të mund të mbështeten në to për vendimmarrje dhe
  - c. Sigurojnë pajtueshmëri me ligjet dhe rregulloret e aplikueshme.
4. Një sistem efektiv i kontrollit të brendshëm përbëhet nga komponentët e ndërlidhur në vijim:
  - a. Mbikëqyrja nga menaxhmenti dhe kultura e kontrollit;
  - b. Njohja dhe vlerësimi i rrezikut;
  - c. Kontrolli i aktiviteteve dhe ndarja e detyrave;
  - d. Informimi dhe komunikimi; dhe
  - e. Monitorimi i aktiviteteve dhe korrigjimi i mangësive.

Neni 4 **Mbikëqyrja nga Menaxhmenti dhe kultura e kontrollit**

1. Bordi i drejtorëve dhe menaxherët e lartë janë përgjegjës për promovimin e standardeve të larta të etikës dhe integritetit dhe për vendosjen e një kulture brenda bankës e cila thekson dhe demonstroi rëndësinë e kontrolleve të brendshme për të gjitha nivelet e personelit. Menaxherët e lartë sigurojnë që i gjithë personeli të kuptojë rolin e tyre në procesin e kontrollit të brendshëm dhe se do të jenë plotësisht të përfshirë në këtë proces..
2. **Përgjegjësitë e Bordit të Drejtorëve**
  - a. Bordi i drejtorëve është përgjegjës për drejtimin, udhëheqjen dhe mbikëqyrjen e bankës dhe për të siguruar që punët janë duke u kryer në interesin më të mirë të saj. Bordi i drejtorëve ka për detyrë të veprojë me kujdes në përmbushjen e detyrës së rëndësishme të udhëheqjes dhe mbikëqyrjes së aktiviteteve të menaxhmentit, duke siguruar që operacionet ditore të bankës janë në duar të menaxhmentit të kualifikuar, të ndershëm dhe kompetent.

- b. Detyrat specifike të bordit të drejtorëve në fushën e kontrollit të brendshëm janë:
- i. aprovimi dhe rishikimi, së paku në baza vjetore, i strategjisë gjithëpërfshirëse të biznesit dhe politikave të rëndësishme të bankës;
  - ii. themelimi i strukturës organizative, përfshirë njësitë e tij operative, nën-njësitë, funksionet dhe pozitat mbikëqyrëse;
  - iii. themelimi i komitetit të auditimit, në përputhje me nenin 29.1 të Ligjit për bankat;
  - iv. identifikimi i rreziqeve kryesore me të cilët ndeshet banka, të vendosë nivele të pranueshme për këto rreziqe dhe të sigurojë që menaxhmenti i lartë është duke mbikëqyr efektivitetin e sistemit të kontrollit të brendshëm;
  - v. rishikimi formal, së paku njëherë në vit, i sistemit të kontrollit të brendshëm dhe funksionit të auditimit të brendshëm;
  - vi. të sigurojë themelimin dhe mirëmbajtjen e një sistemi të përshtatshëm dhe efektiv të kontrollit të brendshëm.

3. Përgjegjësitë e Menaxhmentit të Lartë

- a. Menaxherët e lartë janë përgjegjës për kontrollet organizative dhe procedurale të bankave, duke siguruar integritetin e kontroleve të brendshme dhe duke vendosur një ekip efektiv të menaxhmentit, i cili karakterizohet nga një kulturë e kontrollës dhe që është përgjegjës për përmbushjen e përgjegjësisë së tij;
- b. Detyrat specifike të menaxherëve të lartë në fushën e kontrollit të brendshëm janë:
- i. implementimi i strategjisë dhe politikave të aprovuara nga bordi i drejtorëve;
  - ii. zhvillimi i proceseve të cilat identifikojnë, masin, mbikëqyrin dhe kontrollojnë rreziqet e shkaktuar nga banka;
  - iii. mirëmbajtja e një strukture organizative e cila në mënyrë të qartë përcakton përgjegjësitë, autoritetin dhe marrëdhëniet e raportimit;
  - iv. të sigurojë që përgjegjësitë e deleguara të përmbushen në mënyrë efektive, të vendosë politika të duhura të kontrollit të brendshëm dhe të monitorojë përshtatshmërinë dhe efektivitetin e sistemit të kontrollit të brendshëm;
  - v. të sigurojë që shërbimet e kontraktuara të çfarëdo lloji të jenë me kompanitë e respektuara të cilat kanë një sistem të përshtatshëm të kontrollit të brendshëm. Kontratat për këto shërbime duhet të përcaktojnë se auditorët e jashtëm, auditorët e brendshëm dhe ekzaminierët e BQK-së do të kenë qasje në çfarëdo lloj dokumentacioni ose burim informacioni ose sistemi që mund të kërkohet në kryerjen e funksioneve të tyre përkatëse.

Neni 5

Njohja dhe vlerësimi i rrezikut

1. Të gjitha rreziqet materiale të cilat mund të kenë ndikim të pafavorshëm në arritjen e synimeve të bankës duhet të njihen dhe të vlerësohen vazhdimisht. Ky vlerësim duhet të mbulojë të gjitha rreziqet me të cilat përballet institucioni dhe organizata e konsoliduar bankare (përfshirë rrezikun kreditor, rrezikun e shtetit dhe të transferit, rrezikun e tregut, rrezikun e likuiditetit, rrezikun operacional dhe rrezikun e reputacionit).
2. Kontrollet e brendshme duhet të rishikohen së paku çdo vit për të adresuar në mënyrë të duhur ndonjë rrezik të ri dhe të pakontrolluar më parë.

3. Vlerësimi efektiv i rrezikut duhet të identifikojë dhe të marrë parasysh faktorët e brendshëm (siç është kompleksiteti i strukturës organizative, natyra e aktiviteteve të bankës, cilësia e personelit, ndryshimet organizative dhe lëvizjet e stafit) si dhe faktorët e jashtëm (siç është ndryshimi i kushteve ekonomike, ndryshimet në industri dhe avancimet teknologjike) të cilat mund të cenojnë arritjen e synimeve të bankës.
4. Vlerësimi i rrezikut duhet të kryhet në të gjitha nivelet e aktiviteteve individuale dhe përmes spektrit të gjerë të aktiviteteve. Ky vlerësim duhet të adresojë aspektet e matshme dhe jo të matshme të rrezikut dhe duhet të peshojë kostot e kontroleve përkundrejt benefiteve që ato sigurojnë.
5. Procesi i vlerësimit të rrezikut duhet gjithashtu të përfshijë edhe vlerësimin e rreziqeve për të përcaktuar se cilat nga ato janë të kontrollueshme dhe cilat janë të pakontrollueshme nga banka. Për rreziqet që janë të kontrollueshme, bankaduhet të vlerësojë nëse duhet t'i pranojë ato ose masën deri në të cilën dëshiron të zvogëlojë rreziqet përmes procedurave kontrolluese. Për rreziqet e pakontrollueshme, banka duhet të vendosë nëse duhet të pranojë këto rreziqe ose të tërhiqet nga to, apo të zvogëlojë nivelin e aktiviteteve afariste të lidhur me këto rreziqe.

Neni 6

Kontrolli i aktiviteteve dhe ndarja e detyrave

1. Aktivitetet e kontrollit duhet të jenë pjesë përbërëse e aktiviteteve ditore të Bankës. Menaxhmenti i lartë duhet të themelojë një strukturë të përshtatshme të kontrollit, me aktivitetet e kontrollit të definuara në çdo nivel të biznesit, duke përfshirë: rishikimet e nivelit të lartë, aktivitete të përshtatshme të kontrollit për departamente dhe njësi të ndryshme, kontrole fizike, kontrolli për pajtueshmëri me limitet e ekspozuar dhe përcjellja e mospajtueshmërisë, një sistem të aprovimeve dhe autorizimeve dhe një sistem të verifikimeve dhe bashkërenditjeve.
2. Aktivitetet e kontrollit duhet të dizajnohet dhe të implementohet për të adresuar rreziqet e identifikuar nga banka përmes procesit për vlerësimin e rrezikut. Aktivitetet e kontrollit duhet të përmbajnë dy hapa:
  - a. themelimin e politikave dhe procedurave të kontrollit; dhe
  - b. verifikimin se këto politika dhe procedura janë duke u zbatuar;
3. Aktivitetet e kontrollit duhet të përfshijnë të gjitha nivelet e personelit të bankës, prej menaxhmentit të lartë deri te personeli i linjës së parë.
4. Detyrat duhet të shpërndahen në mënyrë të duhur dhe personelit nuk do t'i caktohen përgjegjësitë që mund të rezultojnë me konflikt të interesit. Fushat e konflikteve të mundshme të interesit duhet të identifikohen, minimizohen dhe të jenë subjekt i monitorimit të kujdesshëm, të pavarur, veçanërisht në ato raste që lidhen me aprovimin dhe pagesën e fondeve, vlerësimin dhe monitorimin e llogarive të kredive të klientëve dhe ndonjë fushe tjetër ,ku shfaqen konflikte të theksuara të interesit dhe të cilat nuk janë zvogëluar nga faktorë të tjerë.

Neni 7

Informimi dhe komunikimi

1. Menaxhmenti duhet të mbledhë, regjistrojë dhe mbajë të dhëna të brendshme adekuate dhe gjithëpërfshirëse financiare, operative dhe të pajtueshmërisë, si dhe informacione të jashtme të tregut lidhur me ngjarjet dhe kushtet të cilat janë relevante për vendimmarrje. Informacionet duhet të jenë të besueshme, në kohë dhe të arritshme, si dhe të mbajtura në një format të qëndrueshëm.
2. Sistemet të besueshme të informacioneve duhet të vendosen për të mbuluar të gjitha aktivitetet e rëndësishme të bankës. Këto sisteme, përfshirë ato të cilat mbajnë dhe përdorin të dhëna në formë elektronike, duhet të jenë të siguruar, të mbikëqyrur në mënyrë të pavarur dhe të mbështetur nga planet adekuate në raste emergjente.
3. Menaxhmenti duhet të mbajë kanale efektive të komunikimeve për të siguruar që stafi kupton në tërësi dhe mbështet politikat dhe procedurat të cilat ndikojnë në detyrat dhe përgjegjësitë e tyre dhe se informacionet e tjera relevante i komunikohen personelit të duhur.

Neni 8

Monitorimi i aktiviteteve dhe korrigjimi i mangësive

1. Efektiviteti i përgjithshëm i kontroleve të brendshme të bankës duhet të monitorohet në vazhdimësi nga menaxhmenti. Monitorimi i rreziqeve kryesore duhet të jetë pjesë e aktiviteteve ditore të gjitha fushave operacionale dhe afariste të bankës. Procesverbalet e mbledhjeve të bordit të drejtorëve duhet të regjistrojnë vendimet e adaptuara lidhur me mangësitë e kontrollit të brendshëm.
2. Rregullat e brendshme duhet të vendosin linja të qarta të përgjegjësisë për çdo fushë operacionale dhe afariste. Rishikimet periodike dhe të ndara duhet të kryhen nga fushat operacionale dhe afariste dhe të raportohen mangësitë e kontrollit të brendshëm në baza të caktuara kohore tek niveli i duhur i menaxhmentit dhe të adresohen me përpikëri. Mangësitë materiale në kontrollin e brendshëm duhet të raportohen te menaxherët e lartë, komiteti i auditimit dhe te bordi i drejtorëve.
3. Kontrolli i adekuat i brendshëm brenda bankës, duhet të plotësohet me një funksion efektiv të auditimit të brendshëm, i cili në mënyrë të pavarur vlerëson sistemin e kontrollit të institucionit. Një auditim i brendshëm gjithëpërfshirës dhe efektivë i sistemit të kontrollit të brendshëm duhet të kryhet nga stafi i pavarur nga aspekti operacional dhe i trajnuar në mënyrë të duhur dhe kompetent.

KAPITULLI II AUDITIMI I BRENDSHËM

Neni 9

Funksioni i Auditimit të Brendshëm

1. Funksioni i auditimit të brendshëm është pjesë e një monitorimi të vazhdueshëm të sistemit të kontrollit të brendshëm të bankës, i cili siguron një vlerësim të pavarur të adekuatshmërisë së dhe pajtueshmërisë me politikat dhe procedurat e vendosura të bankës. Si i tillë, funksioni i auditimit të brendshëm ndihmon menaxherët e lartë dhe bordin e drejtorëve në kryerjen efikase dhe efektive të përgjegjësisë të tyre.
2. Fushëveprimi i funksionit të auditimit të brendshëm duhet të përfshijë:
  - a. ekzaminimin dhe vlerësimin e përshtatshmërisë dhe efektivitetit të sistemeve të kontrollit të brendshëm;
  - b. rishikimin e aplikimit dhe efektivitetin e procedurave për menaxhimin e rrezikut dhe metodologjive për vlerësimin e rrezikut;
  - c. rishikimin e sistemeve të menaxhmentit dhe të informacioneve financiare, përfshirë sistemin elektronik të informacioneve dhe shërbimet elektronike bankare;
  - d. rishikimin e saktësisë dhe besueshmërisë së regjistrave të kontabilitetit dhe të raporteve financiare;
  - e. rishikimin e mjeteve për ruajtjen e aseteve;
  - f. rishikimin e sistemit të bankës për vlerësimin e kapitalit të saj në lidhje me vlerësimin e rrezikut;
  - g. vlerësimin e ekonomicitetit dhe efikasitetit të operacioneve;
  - h. testimin e transaksioneve dhe të funksionimit të procedurave specifike të kontrollit të brendshëm;
  - i. rishikimin e sistemeve të themeluara për të siguruar pajtueshmëri me kërkesat ligjore dhe rregullative, kodin e sjelljes dhe implementimin e politikave dhe procedurave;
  - j. testimin e besueshmërisë dhe përpikëshmërisë së raportimeve rregullatorë dhe
  - k. kryerjen e detyrave specifike të auditimit.
3. Menaxhmenti i lartë është përgjegjës të sigurojë që departamenti i auditimit të brendshëm të mbahet plotësisht i informuar lidhur me zhvillimet e reja, iniciativat, produktet dhe ndryshimet operacionale.
4. Secila bankë duhet të ketë një funksion të përhershëm dhe të pavarur të auditimit në mënyrë që të përmbushë detyrat dhe përgjegjësitë e tij. Bordi i drejtorëve duhet të jetë përgjegjës që të sigurojë pavarësinë e funksionit të auditimit dhe që burimet e mjaftueshme materiale dhe njerëzore të jenë të disponueshme për kryerjen adekuate të funksioneve dhe detyrave të tij.
5. Funksioni i auditimit të brendshëm duhet të jetë i pavarur nga aktivitetet e audituara dhe nga proceset ditore të kontrollit të brendshëm. Udhëheqësi i departamentit të auditimit të brendshëm duhet të ketë autoritetin të komunikojë drejtpërdrejt dhe me iniciativën e tij/saj, me bordin e drejtorëve, ose përmes komitetit të auditimit, i cili gjithashtu do të vendosë për kompensimin e tij ose të saj.
6. Vendimi mbi dorëheqjen ose largimin e udhëheqësit të departamentit të auditimit të brendshëm si dhe arsytet e tij, duhet t'i komunikohen BQK-së brenda shtatë ditëve të punës.
7. Secila bankë duhet të ketë një statut të shkruar të auditimit që shpreh qëndrimin dhe autoritetin e funksionit të auditimit të brendshëm brenda institucionit.

- a. Statuti i auditimit të brendshëm duhet të përcaktojë së paku:
    - i. Objektivat dhe fushëveprimin e funksionit të auditimit të brendshëm;
    - ii. Pozitën e departamentit të auditimit të brendshëm brenda bankës, fuqitë e tij, përgjegjësitë dhe marrëdhëniet me funksionet e tjera kontrolluese dhe
    - iii. Përgjegjësinë e udhëheqësit të departamentit të auditimit të brendshëm.
  - b. Statuti i auditimit duhet të jetë i hartuar dhe të rishikohet periodikisht nga departamenti i auditimit të brendshëm; duhet të aprovohet nga komiteti i auditimit dhe me pas të konfirmohet nga bordi i drejtorëve si pjesë e rolit të tij mbikëqyrës;
  - c. Statuti i auditimit duhet t'i japë mandat departamentit të auditimit të brendshëm me të drejtën për të iniciuar si dhe të autorizojë atë që të ketë qasje dhe të komunikojë me çdo anëtar ose staf, të ekzaminojë çdo aktivitet ose njësi të bankës, si dhe të ketë qasje në çdo regjistër, dosje ose të dhëna, përfshirë informacionet e menaxhmentit dhe procesverbalet e të gjitha trupave konsultativë dhe vendimmarrës, kurdo që është e rëndësishme për kryerjen e detyrave të tij;
  - d. Statuti duhet të përcaktojë afatet dhe kushtet në të cilat departamenti i auditimit të brendshëm mund të thirret për të ofruar shërbime konsultative ose këshilluese ose të përmbush detyra tjera specifike.
8. Kompetenca profesionale e çdo auditori të brendshëm dhe e funksionit të auditimit të brendshëm si tërësi, e cila do të variojë varësisht nga madhësia dhe kompleksiteti i operacioneve të bankës, është thelbësore për funksionimin adekuat të funksionit të auditimit të brendshëm.
- a. Anëtarët e departamentit të auditimit të brendshëm duhet të përmbushin së paku cilësitë dhe aftësitë siç janë përshkruar në vazhdim:
    - i. Aftësi profesionale për të implementuar dhe përcjellur standardet procedurale dhe teknikat e auditimit në fushat operuese të bankës;
    - ii. Njohuri dhe përvojë lidhur me Standardet Ndërkombëtare të Raportimit Financiar;
    - iii. Njohuri të parimeve për administrimin e rreziqeve dhe teknikave prudenciale të auditimit të brendshëm të institucionit financiar.
  - b. Udhëheqës i departamentit të auditimit të brendshëm do të zgjidhet një individ me reputacion të lartë etik dhe profesional dhe me një përvojë adekuate në fushën bankare dhe të auditimit.
9. Udhëheqësi i departamentit të auditimit të brendshëm duhet të përgatit një plan të auditimit për caktimin dhe kryerjen e detyrave, i cili do të aprovohet nga bordi i drejtorëve ose komiteti i auditimit. Ky aprovim nënkupton që banka do të ofrojë burimet e nevojshme për departamentin e auditimit të brendshëm.
- a. Plani vjetor i auditimit duhet të përfshijë në detaje kohëzgjatjen dhe shpeshësinë e punëve të planifikuara të auditimit të brendshëm, burimeve të nevojshme për sa i përket personelit dhe duhet të bazohet në një vlerësim të kontrolleve të brendshme dhe mbi një vlerësim të shkruar të rreziqeve materiale të azhurnuar për çdo vit;
  - b. Raportet e departamentit të auditimit të brendshëm duhet t'i prezantohen komitetit të auditimit, të cilat përmbajnë gjetjet dhe rekomandimet si dhe përgjigjet e menaxherëve të lartë;

- c. Raportet dhe letrat e punës duhet të mbahen për së paku pesë vite;
- d. Departamenti i auditimit të brendshëm duhet të përcjellë rekomandimet e tij për të verifikuar nëse ato janë zbatuar.

Neni 10 **Kontraktimi i Auditimit të Brendshëm**

1. Një marrëveshje kontraktuese e auditimit të brendshëm mund të kontraktohet ndërmjet bankës dhe një profesionisti të kualifikuar.
2. Pavarësisht nga kushtet kontraktuese, bordi i drejtorëve dhe menaxherët e lartë do të mbesin përfundimisht përgjegjës për të siguruar se funksioni i auditimit të brendshëm është adekuat dhe operon në mënyrë efektive.
3. Të gjitha kushtet e kësaj Rregulloreje mbesin të zbatueshme në rastet kur aktivitetet e auditimit të brendshëm kontraktohen.

Neni 11 **Zbatimi, masat përmirësuese dhe dënimet civile**

Shkeljet e kësaj Rregulloreje do të jenë subjekt i masave përmirësuese dhe dënimeve të parashikuara në nenet 58, 59 dhe 82 të Ligjit për bankat.

Neni 12 **Shfuqizimi**

Pas hyrjes në fuqi të kësaj rregulloreje, shfuqizohet rregulla XXX e BQK-së mbi sistemin e kontrollës së brendshme e aprovuar më 1 nëntor 2008 dhe çdo dispozitë tjetër që mund të jetë në kundërshtim me këtë rregullore.

Neni 13 **Hyrja në fuqi**

Kjo rregullore hyn në fuqi me datë 03 dhjetor 2012.

Kryetari i Bordit të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës.

Gazmend Luboteni